

Відповідь
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
на зауваження проєкту висновку галузевої експертної ради про результати акредитаційної експертизи
освітньо-професійної програми
«Соціологія»
за спеціальністю «Соціологія»
(рівень вищої освіти Бакалавр, денна форма навчання)

Критерій	Зауваження та рекомендації ГЕР	Відповідь КНУТШ
<p>Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми</p>	<p>Для бакалаврської програми професійного спрямування варто було б навести підтвердження погодження змісту ОП з представниками роботодавців. Наразі наведено рецензії виключно представників академічної спільноти. Наведені ЗВО у ВСО свідчення залучення роботодавців до перегляду ОП свідчать про несистемність цього процесу - обговорення відбуваються в ході зустрічей, основна мета яких відрізняється від перегляду ОП - наприклад, проведення конкурсу студентських робіт чи підсумкова атестація. Виглядає так, що їх бачення враховується, але фрагментарно.</p>	<p>Рецензування ОП здійснювали як представники академічної спільноти, зокрема проф. Стегній О.Г., провідний науковий співробітник Інституту соціології НАН України, так і представниця професійної організації Оксана Кузяків, яка є керівницею Центру досліджень суспільства при громадській організації - Інституті економічних досліджень та політичних консультацій, що не є академічною установою.</p> <p>Крім цього були наведені численні приклади залучення представників професійної спільноти до обговорення навчальної складової ОП та тих практичних навичок, які отримують студенти в процесі навчання. Разом із цим, слід розуміти, що не всі формати зустрічей можуть бути формалізованими, коли результатом є наявність протоколів, витягів та інших підтверджуючих документів. Також це не означає, що зустрічей немає чи вони неефективні. Роботодавці звикли працювати в режимі реагування на поточні виклики і не завжди сприймають формальні процеси, тому мають місце різні форми взаємодії викладачів та гаранта ОП з роботодавцями щодо її вдосконалення. Зустрічі та обговорення конкретних результатів як оцінки навичок та знань, які отримують студенти під час навчання, та демонструють на захистах кваліфікаційних робіт, науково-практичних конференціях та конкурсах стають тим приводом, на підставі якого виносяться судження про можливі недоліки та необхідність вдосконалення навчальних компонентів ОП та їхнього викладання.</p>
<p>Рекомендації з</p>	<p>Посилити систематичну</p>	<p>Не погоджуємося із тим, що взаємодія із роботодавцями має</p>

Критерій	Зауваження та рекомендації ГЕР	Відповідь КНУТШ
подальшого удосконалення освітньої програми	співпрацю з роботодавцями щодо формування і перегляду змісту ОП.	несистематичний характер – вона якраз відбувається регулярно і заплановано, але можливо має не надто формалізований вираз, що на нашу думку відповідає як характеру взаємозв'язків із працедавцями, так і способу формування невимушених, хоча й регулярних, взаємовідносин. Доказом високого рівня взаємодії з роботодавцями є практично тотальне працевлаштування за фахом студентів в кінці третього – на початку четвертого курсу. Вважаємо що підстав для зауважень і рекомендацій в даному випадку немає.
Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми	Звертаємо увагу, що індивідуальний вибір здобувачами освіти вибіркових дисциплін має виключно блочний характер, що лише частково може пояснюватися пропонуванням здобувачам освіти вибору так званої спеціалізації. Звертаємо увагу, що за результатами опитування здобувачів освіти, значна частка здобувачів негативно оцінили достатність змісту та обсягу практичної підготовки для формування актуальних професійних навичок, а також відповідності практичної підготовки в рамках ОП їхнім очікуванням.	Просимо зняти дане зауваження, оскільки воно не відповідає дійсності – в описах ОП (2018 та 2020 років) реалізований вибір студентів як у вигляді тематичних блоків, так і вибір із переліків дисциплін (в описі 2018 р – 1 з 8-10 дисциплін, в описі 2020 р. – з 4 дисциплін). Пропозиція зняти блочний вибір дисциплін знаходиться у протиріччі до сучасного тренду ЄНЕА щодо впровадження мікрокваліфікацій в межах програм формальної освіти. Ми прекрасно розуміємо і досконало володіємо інструментами збору інформації, саме тому результати опитувань студентів доповнюємо якісницьким інструментарієм – проводимо фокус-групові зустрічі із студентами та глибинні інтерв'ю, спілкуючись із учасниками освітнього процесу та уточнюючи необхідну інформацію. Вважаємо недоцільним використання словосполучення «значна частка» по відношенню до результатів опитування здобувачів (опитування 2022 р), оскільки частка тих, хто негативно оцінив обсяг і зміст пройденої практичної підготовки, а також відповідності практичної підготовки в рамках ОП їхнім очікуванням у підсумку становила 33%, що є лише третиною опитаних. Наскільки ця часта є «значною» - доволі оціночне судження – якщо значною, то відносно чого? Така саме часта опитаних дала позитивну відповідь на поставлене питання. Третина – обрала нейтральний варіант (однаковою мірою погоджуюсь, і ні (25%) та важко відповісти - 8%). Разом із цим, на фокус-групових опитуваннях студенти пояснили, що вони

Критерій	Зауваження та рекомендації ГЕР	Відповідь КНУТШ
		мали на увазі під практичною складовою – і це більша насиченість теоретичних дисциплін практичним кейсами та зразками їхнього розв'язання. Що ми обов'язково врахуємо при реалізації ОП та викладанні окремих дисциплін.
Рекомендації з подальшого удосконалення освітньої програми	<p>1) Удосконалити можливості вільного вибору здобувачами освіти вибіркових дисциплін, уникаючи повністю блочного механізму вибору.</p> <p>2) З'ясувати та врахувати причини й суть незадоволеності частини здобувачів освіти практичною підготовкою.</p>	<p>1) Просимо зняти дану рекомендацію, оскільки зауваження не відповідає опису ОП, а розробка навчального плану ОП передбачає можливість реалізації виборів студентів як у блочному форматі, так і у форматі переліків дисциплін. В описі ОП реалізовані обидва принципи і наш досвід роботи в такому форматі підтверджує його ефективність, як при формуванні індивідуальних траєкторій студентів (можливості вибору та вдосконалення навичок у обраній тематичній сфері), так і при плануванні навантаження викладачів.</p> <p>2) Сутність і причини незадоволеності частини здобувачів освіти практичною підготовкою були оперативно з'ясовані, міри по вдосконаленню цього аспекту ОП вже застосовуються. Про це було повідомлено при спілкуванні з акредитаційною комісією і позначено у її висновку.</p>
Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання	Положення, яке має містити чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, перебуває у стадії підготовки до ухвалення на інституційному рівні ЗВО. Проте в межах ОП існує практика, яка наразі не мала ухваленого на рівні ЗВО чи факультету регулювання, коли для окремих дисциплін допускається зарахування результатів неформальної освіти (дистанційних курсів) як окремих	КНУТШ не погоджується з наведеним зауваженням, і стверджує що все що Університет зробити в межах своєї академічної автономії Університетом було виконано. Вказаний пункт не може розглядатися як недолік ОП «Соціологія». Особливо хочемо підкреслити, що викладачі ОП мають право (академічну свободу) визнавати певні результати неформальної освіти замість частини контрольних заходів за умови визначення відповідних дій у робочій програмі дисципліни.

Критерій	Зауваження та рекомендації ГЕР	Відповідь КНУТШ
Рекомендації з подальшого удосконалення освітньої програми	Унормувати існуючі практики визнання отриманих у неформальній освіті результатів навчання, що сприяло б їхній прозорості та однакового розуміння НПП та здобувачами освіти.	<p>Наказ Міністерства освіти і науки України за №130 від 16 березня 2022 року «Про затвердження порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти», який відкриває для університетів можливість перезарахування результатів навчання здобутих у неформальній освіті (до цього часу будь-які дії з такого перезарахування були незаконними) набрав чинності тільки 23 вересня 2022 року. Університет сформував робочу групу для розробки свого документу з цього питання (розпорядження ректора «74 від 14.09.2022 року). Розроблений робочою групою проект Положення «Про валідацію і визнання результатів навчання здобутих у процесі неформальної та/або інформальної освіти у програмах вищої та фахової передвищої освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка» (в Університеті є 2 коледжі) проходить етап обговорення і буде поданий на затвердження Вченою Радою до завершення 1-го семестру 2022/2023 навчального року. Принагідно зазначимо, що оскільки до цього часу перезарахування результатів здобутих у процесі неформальної та/або інформальної освіти як цілісних компонент програми в Університеті не здійснювалось, то загроз втрати якості освіти за програмою не виникало.</p> <p>Додатково зазначимо, що на сьогодні кожен викладач має право включити до робочої програми дисципліни відомі йому курси неформальної освіти, спрямованість, якість і рівень яких він вважає відповідними до рівня програми і завдань дисципліни.</p> <p>У такому випадку (коли викладач рекомендує здобувачам освіти конкретні програми неформальної освіти як інструмент поглибленого опанування цілей навчальної дисципліни та бере на себе відповідальність за рекомендацію і визнання результатів і, можливо, оцінки) інформація щодо можливості визнання результатів неформального та/або інформального навчання за ОК чи з окремою частиною, видом навчальної роботи за освітнім компонентом відображається в РПНД. Оприлюднена інформація є</p>

Критерій	Зауваження та рекомендації ГЕР	Відповідь КНУТШ
		<p>зобов'язанням викладача за яке він несе відповідальність не тільки перед здобувачами, але й перед ЗВО (забезпечення дотримання якості). Якщо викладач не вважає за можливе рекомендувати якийсь курс (платформу, вид діяльності) то здобувач може подати у встановленому порядку декларацію про попереднє неформальне (інформальне) навчання, за результатом розгляду якої йому будуть визнані (або не визнані) відповідні результати навчання.</p> <p>Така практика (зарахування результатів неформальної освіти - дистанційних курсів - як окремих елементів проміжного контролю) наявна на окремих дисциплінах програми.</p> <p><i>Пропозиція – зняти рекомендацію.</i></p>
<p>Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою</p>	<p>Звертаємо увагу на структуру РПНД, зміст яких має дещо обмежену інформативність для здобувчів освіти, не розкриваючи змісту тем лекцій і семінарів, завдань, розподілу їх між темами дисципліни, розподілу рекомендованих джерел за темами тощо</p>	<p>Структура РПНД розроблена і затверджена науково-методичною комісією університету, вона містить достатньо інформації для публічного оприлюднення. Щодо більш детальної інформації про зміст лекцій та семінарських занять, рекомендованих джерел – є інші форми надання студентам такої інформації. Зокрема навчально-методичні комплекси з дисциплін, які представлені на сайті факультету та інформація про дисципліни (презентації, відеоматеріали, література, завдання для самостійної роботи та перевірки знань студентів) на платформі Moodle, яка активно використовується як викладачами, так і студентами факультету, що демонструвалось під час зустрічей з ЕГ.</p> <p>Пропозиція: зняти зауваження за критерієм 4 та з врахуванням сильних сторін та повноцінної відповідності Програми критерію 4 підвищити загальну оцінку за цим критерієм до рівня А.</p>
<p>Рекомендації з подальшого удосконалення освітньої програми</p>	<p>Удосконалити структуру РПНД з метою кращого інформування здобувачів освіти щодо змісту лекцій і семінарів, відповідності літературних джерел темам тощо.</p>	<p>Структура РПНД розроблялась з врахуванням існуючих практик університетів-партнерів КНУТШ у Німеччині і Великій Британії. РПНД несе всю інформацію необхідну здобувачу для розуміння місця і цілей дисципліни, попередніх вимог, бюджету часу, формування оцінки і ролі окремих результатів навчання, рекомендованих джерел. Більш деталізована інформація про зміст лекцій та семінарських занять вже містить ознаки</p>

Критерій	Зауваження та рекомендації ГЕР	Відповідь КНУТШ
		інтелектуальної власності розробник і не може бути оприлюднена, у той час як РПНД за визначенням має перебувати у відкритому доступі. <i>Пропозиція – зняти рекомендацію.</i>
Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність	На ОП передбачено 2 форми атестації – кваліфікаційний іспит та захист ВКР, водночас навіть у своїй сукупності вони не дозволяють перевірити усю множину ПРН, передбачених ОП. Зокрема, досягнення здобувачами ПРН 5, 6, 7, 14, 15 не перевіряються жодною з форм атестації.	Підсумкові форми атестації не мають охоплювати і перевіряти усю множину ПРН, передбачених ОП. Така вимога не прописана в жодному рекомендаційному та установчому документі. Крім того, жодна форма підсумкової атестації, як добре відомо шановним членам ГЕР, не в змозі перевірити і охопити всі ПРН, які формуються і оцінюються протягом навчання. Вимога перевірки рівня опанування всіх результатів навчання у європейському просторі вищої освіти при проведенні кваліфікаційних випробувань існує тільки для результатів навчання здобутих шляхом неформальної та або інформальної освіти. Пропозиція: зняти зауваження за критерієм 5 та з врахуванням сильних сторін та повноцінної відповідності Програми критерію 5 підвищити загальну оцінку за цим критерієм до рівня А.
Рекомендації з подальшого удосконалення освітньої програми	Внести зміни до програм атестації для забезпечення їх спроможності перевірити увесь комплекс ПРН ОП	Університет не бачить ані формальної, ані практичної доцільності вносити зміни в опис ОП для забезпечення спроможності перевіряти увесь комплекс ПРН. <i>Пропозиція – зняти рекомендацію.</i>
Критерій 6. Людські ресурси	Підтримуємо зауваження ЕГ щодо відповідності академічної кваліфікації окремих НПП освітнім компонентам, які вони викладають на ОП, а також необхідності посилення уваги до проходження стажувань, курсів підвищення кваліфікації, посилення публікаційної	Погоджуємося із зауваженням, докладемо зусиль для адекватного представлення відповідності академічної кваліфікації окремих НПП освітнім компонентам, які вони викладають на ОП. Також гарантуємо посилення уваги до проходження стажувань, курсів підвищення кваліфікації, посилення публікаційної активності НПП.

Критерій	Зауваження та рекомендації ГЕР	Відповідь КНУТШ
Рекомендації з подальшого удосконалення освітньої програми	Звернути увагу на відповідність академічної кваліфікації окремих НПП освітнім компонентам, які вони викладають на ОП, систематичне проходження стажувань, курсів підвищення кваліфікації, посилення публікаційної активності НПП.	
Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси	ЗАУВАЖЕНЬ НЕМАЄ	
Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми	ЕГ підтверджує наведені у звіті-самоаналізі окремі приклади залученості здобувачів вищої освіти до процесу періодичного перегляду ОНП та врахування їхніх пропозицій. Проте звертаємо увагу, що, за результатами опитування здобувачів освіти, близько чверті з них відповіли негативно щодо участі в обговоренні змін до освітньої програми та врахування викладачами відгуків здобувачів.	<p>Результати опитування здобувачів освіти (2021 і 2022 р) не містять негативних відповідей щодо участі в обговоренні змін до освітньої програми та врахування викладачами відгуків здобувачів.</p> <p>Так, за результатами опитування 2022 р. – 64% опитаних висловили позитивну думку стосовно цього питання (негативних відповідей не зафіксовано), опитування 2021 року – 79% позитивна думка, 12% - негативна. Ці дані не є підставою для того, щоб сумніватися, що думка та пропозиції студентів не враховуються. Посилання на опитування: https://sociology.knu.ua/uk/bakalavrat-op-sociologiya/quality</p> <p>Пропозиція: зняти зауваження за критерієм 8 та з врахуванням сильних сторін та повноцінної відповідності Програми критерію 8 підвищити загальну оцінку за цим критерієм до рівня А.</p>
Рекомендації з подальшого удосконалення освітньої	Удосконалити роботу зі здобувачами освіти щодо пояснення їхніх можливостей з внесення пропозицій та зауважень	На факультеті проводиться як постійний моніторинг і збір інформації про задоволеність здобувачами освіти різними аспектами надання освітніх послуг, так і залучення студентів у прийняття рішень щодо вдосконалення викладання та змісту ОП. Ця робота буде проводитися і надалі.

Критерій	Зауваження та рекомендації ГЕР	Відповідь КНУТШ
програми	до освітньо-наукової програми.	
Критерій 9. Прозорість та публічність	Загальна відповідність. Зразкові практики за критерієм 9 не виявлені.	
Рекомендації з подальшого удосконалення освітньої програми	Забезпечити більшу прозорість процесу громадського обговорення ОП шляхом публікації на веб-сайті ЗВО зведеної таблиці пропозицій щодо удосконалення ОП та результатів їх обговорення (врахування / обґрунтованого відхилення).	Сторінка ОП містить вичерпну інформацію про навчання та викладання за ОП, інформація на сторінці постійно оновлюється. І надалі робоча група буде проводити роботу щодо оновлення сторінки та розміщення актуальної та вичерпної інформації про навчання на ОП.